

Kur'an'ın İsm-i Azam'dan gelmesi ne demektir?

Üstadımız, **“Kur'an, İsm-i Azam'dan ve her ismin âzamlık mertebesinde gelmiş.”** buyurmaktadır. Bizler bu bahiste Kur'an'ın İsm-i Azam'dan gelmesini izaha çalışacağız. Bir sonraki bahiste de Kur'an'ın **her ismin âzamlık mertebesinde** gelmiş olması üzerinde duracağız.

Bu manalara bir tefekkür penceresi açabilirsek ne mutlu bizlere! Yoksa asla *“Buranın izahı budur.”* gibi bir iddiamız yoktur. Kabımız ne kadar mana alıyorsa sizlerle o kadarını paylaşıyor ve sonra **“En iyisi Allah bilir.”** diyoruz. Yani bizim yaptığımız, fikir ve kalp aynamıza akseden manaları sizlerle paylaşmaktır. Kelamın manasına isabet edebilmişsek ne âla... Yok, isabet edememişsek, bu da inşallah tefekkürî bir ibadet olur. İnyet ve tevfik her zaman Allah'tandır. Bu fakir kardeşiniz, sizlerin ihlâsını şefaatchi yapıyor ve Rabb-i Rahimin, gönlüne doğru manaları atmasını ve bu manaları ifade edebilmeyi diliyor.

Bu girizgâhtan sonra, **“Kur'an'ın İsm-i Azam'dan gelmesi”** meselesi üzerine kalbimize ve fikrimize gelen manayı sizlerle paylaşıyorum:

İlk önce, **İsm-i Azam** nedir, bu ifadeyi anlamaya çalışalım:

Esmâ-i hüsnâ ile ilgili eserlerde incelenip araştırılan konulardan biri de esmâ-i hüsnâ arasından birinin **İsm-i Âzam** (*En büyük isim*) olarak belirlenmesi çabasıdır. Allah Teâlâ'ya izafe edilen yüzlerce isim arasından birini **“en büyük isim”** olarak tercih edip belirleme çabası, daha ilk dönemlerden itibaren başlamıştır. *İmam Taberi*, *İmam Eş'ari* ve *Bakillânî* hazretleri başta olmak üzere bir kısım âlimler, belirli bir isme **“en büyük”** nitelemesini yapabilmek için naklî veya aklî bir delil bulunmadığı görüşündedirler.

Diğer âlimler ise Allah'ın isimleri arasında bir İsm-i Azam'ın olduğunu söylemişler ve hangi ismin İsm-i Azam olduğu hakkında on dört farklı isim beyan etmişlerdir. Bu on dört farklı ismin söylenmesi de aslında bu mevzuda bir belirsizliğin olduğu ve konuyla ilgili kesin bir delil bulunmadığını göstermektedir. Mesela, Hz. Ali Efendimize göre İsm-i Azam tek isim değildir. **Ferd, Hayy, Kayyum, Hakem, Adl, Kuddûs**'tan ibaret altı isimdir. **İmam-ı Azam Hazretlerine** göre İsm-i Azam, **Hakem** ve **Adl** olmak üzere iki isimdir. *Şeyh Geylânî Hazretlerine* göre İsm-i Azam **“Hayy”** ismidir. *İmam-ı Rabbani'ye* göre ise İsm-i Azam **“Kayyum”** ismidir...□

Görüldüğü gibi İslam büyükleri, İsm-i Azam'ı farklı isimlerde bulmuştur. Belki de her birinin hususi âlemine tecelli eden İsm-i Azam değişik olmuş ve bu sebeple her biri kendi hususi âlemlerinde tecelli eden ism-i şerifi İsmi Azam kabul etmişlerdir.

Üstad Hazretleri bu belirsizliğin hikmetini şöyle izah etmektedir:

“...insanlarda veli, cumada dakika-i icabe, Ramazanda Leyle-i Kadir, **esmâ-i hüsnâda İsmi Azam, ömürde ecel meçhul kaldıkça, sair efrad dahi kıymettar kalır, ehemmiyet verilir...”(1)**

Bu belirsizliğe rağmen İsm-i Azam konusunda en kuvvetli görüş, İsm-i Azam'ın **“Allah”** ism-i şerifi olduğudur. Bu konuda Üstadımız da bu görüşü kabul ederek şöyle demektedir:

“Evet, Zat-ı Akdesin alem-i zatisi ve en azamî ismi olan **lâfzullahtan sonra...”(2)**

“Lafzullah sair esma ve sıfata camiiyeti ve ismi azam olduğu itibarıyla...”(3)

Bizler, İsm-i Azam ile ilgili diğer detayları ilgili kitaplara havale ediyoruz. Daha fazlasını merak edenler ilgili eserleri okuyabilirler. Şimdi tekrar meselemiz olan **“Kur'an'ın İsm-i Azam'dan gelmiş olması”** cümlesine dönelim:

Buradaki İsm-i Azam ile kastedilen Cenab-ı Hakk'ın **“Allah”** ismidir. Kur'an, Allah ism-i şerifinden gelmiştir. Peki, bunun anlamı nedir?

Bunun anlamı, [On İkinci Söz'ün ilgili yerindeki](#) iki misalle anlatılmaktadır. Yani nasıl ki bir padişahın iki türlü konuşması var: **Birisi** hususi bir meselede, hususi bir muamele ile hususi bir raiyyeti ile konuşmasıdır. **Diğeri** ise, saltanat ve hilafeti makamında, has bir elçisiyle, umuma dair bir meseleyi konuşması ve emretmesidir...

İşte Kur'an, ezel ve ebedin sultanı olan Cenab-ı Hakk'ın, hususi bir ismi ile değil, İsm-i Azam'ı olan **“Allah”** ism-i şerifiyle insanlara bir hitabı ve konuşmasıdır. Hâlbuki bir veliye, kalp telefonu vasıtasıyla, ilham yoluyla konuşması, hususi bir ismi ile görüşmesidir. Yani bir veliyle, **Rabbü-l Âlemin, Sultan-ı Ezel ve Ebed, Haliku külli şeyin, Fatiru-s semavati ve-l Arz (Âlemlerin Rabbi, ezelin ve ebedin sultanı, her şeyin yaratıcısı, semavatın ve arzın fatırı)...** gibi isimlerle konuşmamakta, belki hususi bir isimle konuşmaktadır. Lakin Kur'an'da ise Cenab-ı Hak İsm-i Azam'ı olan **Allah** ism-i şerifiyle ve bu ismin içine aldığı bütün isimler cihetiyle konuşmaktadır.

Dilerseniz, Allah ismiyle konuşmak, başka bir isimle konuşmak gibi biraz kapalı kalan manalar üzerinde biraz tefekkür edelim:

Bir kumandan düşünelim... Bu kumandan evladına karşı babalık sıfatıyla konuşur.

Eşine karşı kocalık sıfatıyla konuşur. Komşusuna karşı komşuluk sıfatıyla konuşur. Anne ve babasına karşı evlatlık sıfatıyla konuşur. Kardeşine karşı ağabeylik ve kardeşlik sıfatlarıyla konuşur ve hâkeza... Kumandanın, konuştuğu her bir kişiye karşı farklı bir vechi ve farklı bir sıfatı vardır. Aynı kumandan, kışlaya girdiği zaman askerlerle ne babalık, ne kocalık; ne kardeşlik, ne komşuluk ne de başka bir sıfatıyla konuşur; o kumandan kışlada kumandanlık sıfatıyla konuşur ve bir "**Arş!..**" emriyle yüz binleri harekete geçirir.

İşte aynen misaldeki kumandan gibi, Sultan-ı Ezeli ve Ebed olan Cenab-ı Hak da mahlûklarıyla farklı farklı isim ve sıfatlarıyla konuşur. **Kur'an** ise, İsm-i Azam olan **Allah** ismiyle bir konuşması ve mükâlemesidir.

Şimdi de başka bir örnek üzerinde tefekkür edelim:

Peygamber Efendimiz (asm.) sahabesine bir meseleyi emrettiğinde, sahabe-i kiram bazen şöyle derdi:

“Ey Allah’ın Resulü, bu emrettiğin vahiy midir? Yoksa senin şahsî görüşün müdür? Eğer senin sözün ise bizim de bu meselede şöyle bir görüşümüz var!..”

Yani sahabeler şöyle demek isterdi: Ey Allah’ın Resulü, sen şu anda Risalet-i Ahmedi makamında ve Resul-ü Ekrem sıfatınla mı bizimle konuşuyorsun. Yani bu sözlerin risalet ve nübüvvet makamında sana vahyedilen sözler midir? Öyleyse, **alerre’si ve-l ayn** (*başımızın gözümüzün üstüne*) biz hepsini kabul eder ve itaat ederiz. Ancak eğer sen Risale-i Ahmedi makamında vahye mazhar olan kimliğin ile değil, beşeriyet makamında konuşuyorsan, bizlerin de bu meselede şöyle bir görüşü var. Bunun hakkında ne dersin...

İşte sahabeler, Peygamberimizin (asm) bütün emirlerine, vahy-i ilahiyeye mazhar olması ve risalet ve nübüvvet makamında bulunması sebebiyle kayıtsız ve şeksiz itaat ediyorlar; ancak bununla birlikte, aynı zatın beşeriyet sıfatıyla yaptığı tavsiyelere karşı tavsiyeler getirebiliyorlardı. Demek, bir beşerin bile farklı farklı sıfatlarla konuşması olabiliyor. Ve konuşurken bulunduğu makama ve konuşurken taşıdığı sığfata göre sözünün kuvveti artıyor veya eksiliyor.

Aynen öyle de Cenab-ı Hakk’ın mahlûkatına karşı da hadsiz ve sınırsız sıfatlarıyla bir konuşması ve mükâlemesi vardır. Kur’an ise hususi bir sıfatla konuşması olmayıp, Rabbü-l âlemin unvanıyla ve İsm-i Azamı olan Allah ism-i şerifiyle bir hitabı ve bir mükâlemesidir.

Bu konuda Rabbim fikir heybeme ve kalp sandıkçığıma bu kadar mana attı. Atılan manaların bir kısmını da kalemimin ve ifade yeteneğimin kasırlığından zayı ettim.

Elde avuta kalanı da sizinle paylaştığm. Daha ehillerin bu cümlelere şerh ve izah yazması temennisiyle dualarınıza muhtaç kardeşiniz sizlerden dua bekliyor...

Dipnotlar:

- (1) bk. [Mektubat, Hakikat çekirdekleri \(83\)](#).
- (2) bk. [age., Yirmi Sekizinci Mektup, Beřinci Risale...](#)
- (3) bk. [age., Yirmi Dokuzuncu Mektup.](#)